

Funkční skupiny

alkan

alken

alkyn

aren

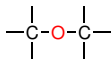
alkylhalogenid

alkohol

fenol

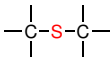
ether

epoxid

thiol

sulfid

(primární) amin

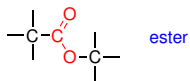
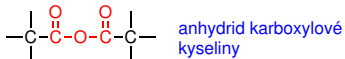
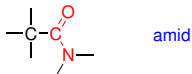
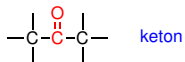

nitroderivát

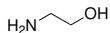
aldehyd

Funkční skupiny

Názvosloví organických sloučenin

Díky velké strukturní variabilitě organických sloučenin je obtížné najít jeden univerzální názvoslovný princip.

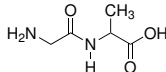
2-aminoethan-1-ol

methylalkohol
methanol

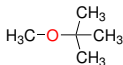
azan
pyridin

glycylalanin

Název musí být vždy jednoznačný!

Radikálově (skupinově) funkční názvosloví

methyl(*tert*-butyl)ether

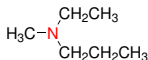
methylbromid

dimethylketon

isopropylalkohol

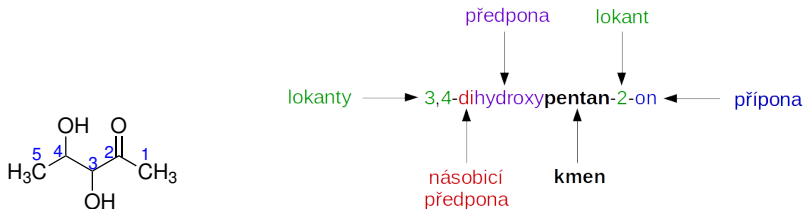
ethyl(methyl)propylamin

Substituční názvosloví podle IUPAC

Sloučeninu odvodíme **náhradou** (substitucí) atomů vodíku v **základní struktuře**.

Předpony a **přípony** vyjadřují modifikaci základní struktury.

Morfemy názvu: kmen, přípony, předpony, rozšířená zakončení, lokanty a násobící předpony.

SMILES: CC(C(C(C)=O)O[H])O[H]

Pozor, české názvosloví nereflkuje novější anglické názvosloví!

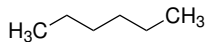
Názvosloví uhlovodíků

Alkany:

Sumární vzorec	Název	Sumární vzorec	Název
CH ₄	Methan	C ₁₃ H ₂₈	Tridekan
C ₂ H ₆	Ethan	C ₂₀ H ₄₂	Ikosan (eikosan)
C ₃ H ₈	Propan	C ₂₁ H ₄₄	Henikosan (heneikosan)
C ₄ H ₁₀	Butan	C ₂₂ H ₄₆	Dokosan
C ₅ H ₁₂	Pentan	C ₂₃ H ₄₈	Trikosan
C ₆ H ₁₄	Hexan	C ₂₄ H ₅₀	Tetrakosan
C ₇ H ₁₆	Heptan	C ₃₀ H ₆₂	Triakontan
C ₈ H ₁₈	Oktan	C ₃₁ H ₆₄	Hentriakontan
C ₉ H ₂₀	Nonan	C ₃₂ H ₆₆	Dotriakontan
C ₁₀ H ₂₂	Dekan	C ₃₃ H ₆₈	Tritriakontan
C ₁₁ H ₂₄	Undekan	C ₄₀ H ₈₂	Tetrakontan
C ₁₂ H ₂₆	Dodekan	C ₅₀ H ₈₂	Pentakontan

Názvosloví uhlovodíků

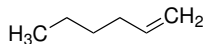
Cykloalkany a nenasycené uhlovodíky:

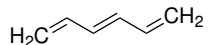
hexan

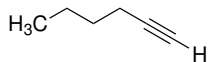
cyklohexan

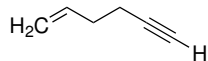
hex-1-en

hexa-1,3,5-trien

hex-1-yn

hex-1-en-5-yn

Hlavní skupina – skupina s nejvyšší názvoslovnou prioritou, je vyjádřena příponou nebo na konci názvu.

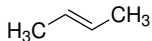
Skupiny seřazené podle priority:

1. Radikály	11. Imidy kyselin
2. Anionty	12. Nitrily
3. Kationty	13. Aldehydy
4. Zwitteriontové sloučeniny	14. Ketony
5. Kyseliny	15. Alkoholy a fenoly následované thioly
6. Anhydridy kyselin	16. Hydroperoxydy
7. Estery kyselin	17. Aminy
8. Halogenidy kyselin	18. Iminy
9. Amidy	19. Etery následované sulfidy
10. Hydrazidy kyselin	20. Peroxydy následované disulfidy

Substituent – atom nebo skupina, která nahrazuje jeden nebo více atomů vodíku základního hydridu.

Tvorba názvu

Lokanty – čísla nebo písmena latinské nebo řecké abecedy.
S výjimkou názvů triviálního původu se lokanty umísťují **před** příslušný morfem.

but-2-en

~~2-buten~~

Lokanty se oddělují **spojovníkem (-)**, ne pomlčkou (·).

Násobící předpony:

1	mono-	5	penta-	9	nona-
2	di-	6	hexa-	10	deka-
3	tri-	7	hepta-	11	undeka-
4	tetra-	8	okta-	12	dodeka-

Počty substituovaných skupin:

2	bis-	3	tris-	4	tetrakis-
---	------	---	-------	---	-----------

Přípony a předpony pro vybrané skupiny

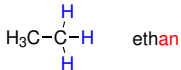
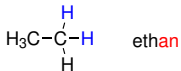
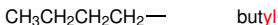
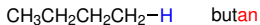
Skupina	Vzorec	Předpona	Přípona
Karboxylová kyselina	-COOH	karboxy-	-karboxylová kys.
	-(C)OOH	-	-ová kyselina
Sulfonová kys.	-SO ₃ H	sulfo-	-sulfonová kyselina
Ester karbox. kyseliny	-COOR	(R)oxykarbonyl-	(R)-...-karboxylát
	-(C)OOR	-	(R)-...-oát
Acyhalogenid	-CO-halogen	halogenkarbonyl-	-karbonylhalogenid
	-(C)O-halogen	-	-oylhalogenid
Amid	-CO-NH ₂	karbamoyl-	-karboxamid
	-(C)O-NH ₂	-	-amid
Nitril	-C≡N	kyan-	-karbonitril
	-(C)≡N	-	-nitril
Aldehyd	-CHO	formyl-	-karbaldehyd
	-(C)HO	oxo-	-al
Keton	>C=O	oxo-	-on
Alkohol / fenol	-OH	hydroxy-	-ol
Thiol	-SH	sulfanyl-	-thiol
Amin	-NH ₂	amino-	-amin
Imin	=NH	imino-	-imin

Přípony a předpony pro vybrané skupiny

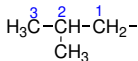
Některé skupiny jsou vyjádřené **pouze předponou**.

Skupina	Vzorec	Předpona
Bromderiváty	-Br	brom-
Chlorderiváty	-Cl	chlor-
Fluorderiváty	-F	fluor-
Jodderiváty	-I	jod-
Diazosloučeniny	=N ₂	diazo-
Azidy	-N ₃	azido-
Nitrososloučeniny	-NO	nitroso-
Nitrososloučeniny	-NO ₂	nitro-
Etery	-OR	(R)oxy-
Sulfidy	-SR	(R)sulfanyl-

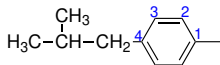
Názvosloví substituentů odvozených od uhlovodíků:

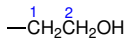
substituovaný substituent:

2-methylpropyl
(isobutyl)

4-(2-methylpropyl)fenyl
4-isobutylfenyl

2-hydroxyethyl

Uhlovodíkové zbytky čísujeme od atomu s volnou valencí.

Tvorba názvu

Povolené triviální a semitriviální názvy:

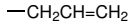
isopropyl

terc-butyl

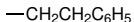
vinyl

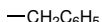
allyl

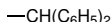
fenyl

fenethyl

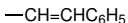
benzyl

benzhydryl

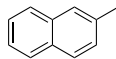
trityl

cinnamyl

3-pyridyl

2-naftyl

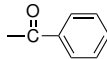
Názvy acylů – zbytků karboxylových kyselin:

formyl

acetyl

benzoyl

Zkratky pro některé substituenty: Et (ethyl), Me (methyl), Pr (propyl), *i*-Pr (isopropyl), Ph (fenyl), Bu nebo *n*-Bu (butyl), Ar (aryl – zbytek aromatického uhlovodíku), Bn (benzyl), *t*-Bu (*terc*-butyl).

Hledání základního uhlovodíku:

U **cyklických derivátů** je základem obvykle cyklus.

U **acyklických derivátů:**

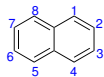
1. Nejdelší nevětvený acyklický řetězec nesoucí **maximum skupin vyjádřených příponou**.
2. Řetězec s **maximem násobných vazeb**.
3. Řetězec s **maximem dvojných vazeb**.
4. Absolutně **nejdelší řetězec**.

Pravidla pro číslování základní struktury:

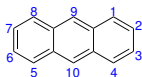
Při číslování základní struktury se snažíme dosáhnout **nejnižší sady lokantů**.

Postupujeme podle těchto bodů až do jednoznačného rozhodnutí:

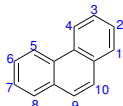
- ▶ **Stanovené číslování** (polycyklické aromatické uhlovodíky, heterocykly).

naftalen

anthracen

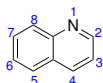

fenanthren

- ▶ **Nejnižší lokanty pro heteroatomy v heterocyklech.**

pyridin

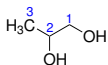
chinolin

pyrrol

Pravidla pro číslování základní struktury (pokračování):

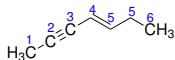
- ▶ Nejnižší lokanty pro skupiny pojmenované příponou.

propan-1,2-diol

~~propan-2,3-diol~~

- ▶ Nejnižší lokanty pro heteroatomy v necyklické základní struktuře.
- ▶ Nejnižší lokanty pro násobné vazby (-en/-yn).

hept-4-en-2-yn

~~hept-3-en-5-yn~~

- ▶ Nejnižší lokanty pro skupiny pojmenované předponou.

Často používané triviální názvy:

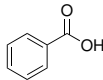
anilin

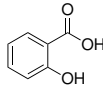
fenol

benzaldehyd

benzoová
kyselina

salicylová
kyselina

formaldehyd

acetaldehyd

kyselina
mravenčí

kyselina
octová

kyselina
akrylová